

Patyk

— Patrz-no, Wicek, dali nam bolszewicy aniola pokoju, ale z utraconym nosem.
— Ano, boją się, widać, żeby nie wywachał ich zamysłów.

NA ROZEJ.M.

Milczą okopy... I karabiny
W kozły zestawiał pan sierżant-szeł.
W gardłach miotaczy nudzą się miny,
Na szablach przyschła niezmyta krew.

Działa nie hukną z lasów gęstwiny,
Kula nie draśnie już ciepłych trzew —
Dziwnie się jakoś wloką godziny,
Bez echa milknie żołnierski śpiew.

Lecz jeśliś rozkaz dał, Komendancie,
Że bolszewika wystarczy prac —
U granic będziem „na spocznij“ stać.

A gdyby wrogi znów zbyt galancie
Do Polski laży — psia takich mać!
Hej! Ino krzyknij: — W ordynku stańcie!

Jan Ost.

TERAZ POGADAMY.

A teraz pogadamy z naszym „bratem“ z Pragi,
I wszystkie mu złodziejstwa jego rzucim w oczy.
Polska, chociaż zboleła, choć jeszcze krwią broczy,
Przeciw Czechom potrafi też podnieść miecz nagi.

Nam, gdy zajdzie konieczność, nie zbraknie odwagi.—
Do końca sen o Polsce prześnimy proroczy,
Aż będzie wreszcie wolny śląski lud roboczy
i dojdziem do znaczenia, chwały i powagi.

Teraz mamy już pokój... Dziś nam nikt nie kole
mieczem boków. Dziś możem podnieść oręż luty.
Śląsk jest nasz!... o tę ziemię niech się świat okrwawia!...

A będzie traktat gwałtu mieczami rozpruty
i w ogniu walk, w orkanów najstraszliwszych kole
nasz oręż kres wyznaczy czeskiego bezprawia.

Zygmunt Zaleski.

H E J, P A N I E K A P R A L I

Hej, panie kapral, trudno uwierzyć,
Że już nie będziem tłuc się na Dźwiną,
Ni w marszach Polskę do Dniepru mierzyć
I śłać patrole nad Berezyną!

W litewskich puszczech polaków imię
Pisać na krzyżach poległych w boju —
Iść do ataku na Mozyrz w zimie,
Krew z potem mieszać w trudzie i znoju.

Bagnetów trzony w moskiewskie flaki
Wbijając pod Grodnem albo pod Lidą,
Być, jak wędrownie bez gniazd swych ptaki,
Co wszędy z hasłem „za wolność“ idą.

A na to kapral, chłop tęgi, z wiary,
„Za wierną służbę“ blaszkę posiada,
Krzyżów przeróżnych ma trzy coś pary,
Skręci „cienkiego“ i tak powiada:

„Nie na to miałeś karabin w dłoni,
Byś przez ustanku prał hordy wraże;
Moch kark przed Polską w pokorze skłonił
I słucha teraz, co Dziadek każe.

Rozkaz spełniłeś — Ojczyzna silna.
Polskę trza wznosić mocno: — rękami.
Od wzgórz Karpatów do murów Wilna.
A teraz: Bacność! — Odlicz sekcjami!”

Jan Ruff.

N A S Z B O H A T E R.

Żołnierzyku szary
cichy bohaterze!
Za tę krew, co lejesz,
Polska chwałę bierze.

Żołnierzyku szary
z odrapanych kwater,
nie w pałacach mieszkaś,
przecież-eś bohater.

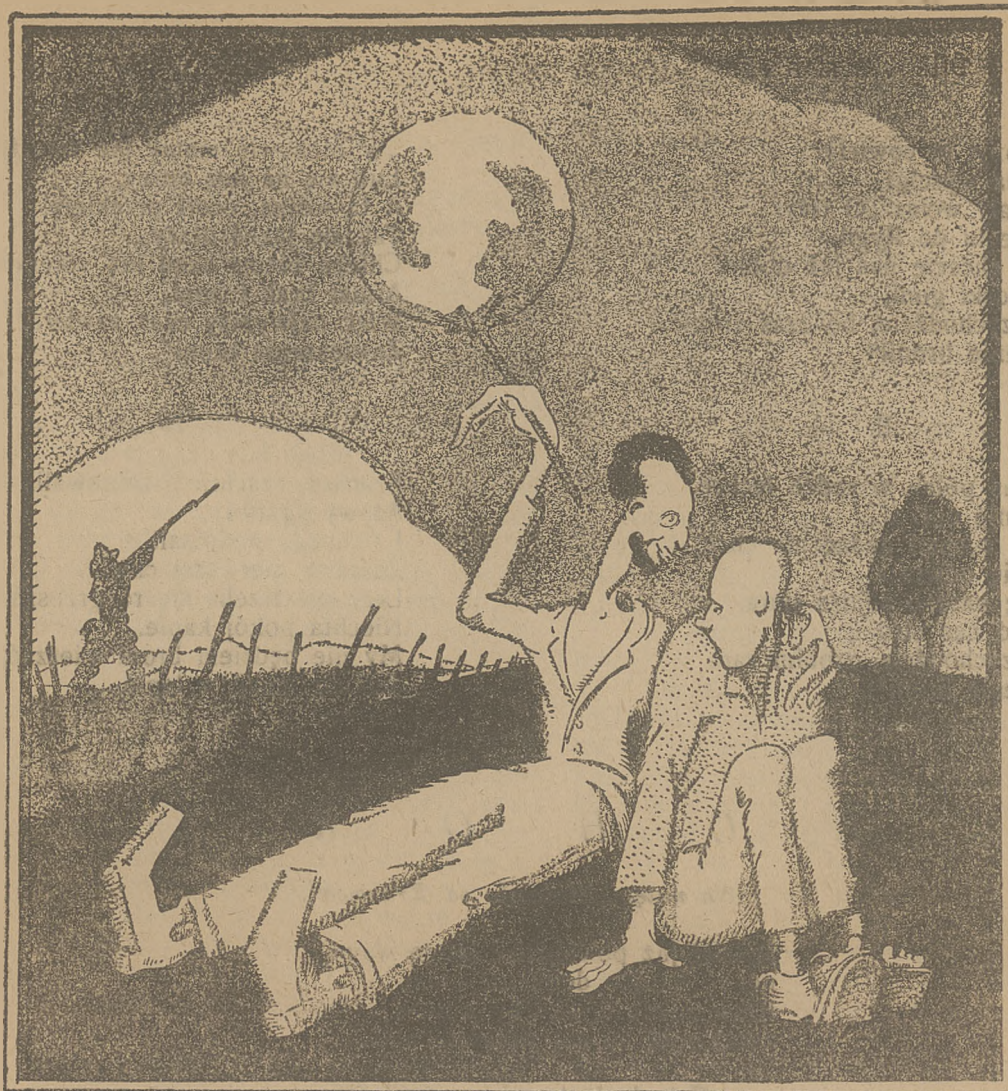
Nie piszą ci pieśni,
nie piszą ci wierszy,
a przecież Ojczyzny
jesteś syn najpierwszy.

Choć wrócisz bez portek,
wrócisz bez koszuli,
wdzięczna cię Ojczyzna
do serca przytuli.

Siedzi Sejm w Warszawie
i prawa stanowi:
rozdaje w nagrodę
ziemię żołnierzowi.

Chociaż cię dziś wojna
po wertepach goni,
powrócisz do swoich,
każdy się pokłoni.

(bh.)

— *Bolszewik do litwina:* Ty głupi, nie bój się, mi teraz dwa druchy...
 O, widzisz, cacy... cacy...
 — Tak... a jak polak strzeli, to będzie i po cacy i po twoich prezentach.

W SKLEPIE PASKARSKIEGO.

W trzy dni po rozejmie dwa łaziki wchodzi do jednego ze sklepów warszawskich. Przyszła im ochota na sardynki.

— Ile kosztuje?

Cena ich przeraża. Aż Antek, starszy, powiada:

— Jakże to, panie? Przed 4 dniami kupowałem, były o połowę tańsze.

— Ach! — odrzecz Paskarski — to były jeszcze ceny przedrozejmowe.

OBRAZOWY JĘZYK.

Józek i Felek, dwa stare leguny, rozmawiają o polityce. Aż naraz Józek się zniecierpliwiał oporem, jaki stawia jego wywodom Felek.

— Wiesz Felek, żebyś ty był taki długi, jak jesteś głupi, tobyś mógł klęcząco księżyc pocałować w odwrotną stronę.

ZAWSZE KORZYŚĆ.

— Wojska nasze nabrały jeńców sowieckich wprost tysiącami. Czem my ich nakarmimy?

— To nic... Za to przy pilnowaniu jeńców nasze Bartki i Wojtki nauczą się trochę rachować.

CENNE ŚWIADECTWO.

Wielu ochotników, zwłaszcza starszych, żałuje że nie zgłosili się do służby w Krakowie. Chodzi im bowiem o krakowską oznakę ochotniczą z zaszczytnym napisem — „Stanął w potrzebie”.

PRAKTYCZNA RADA.

Oj z dziewczyną to nie drwiny,
 Jak ognia strzeż się dziewczyny:
 Bo każda z nich jest fałszywą, nieszczerą,
 zdradziecką;
 Da ci klusek z okrasą, a potem ma dziecko.

„ZAWIESZENIE BRONI“

I.

Te pierony, te sowiety
Biegły na wyścigi
I krzyczały wciąż: „O rety,
Chodźcie tu do Rygil
Lecz że chcecie nas już dobić,
Że Piłsudski goni,
Więc przychodźcie, bo czas zrobić
Zawieszenie broni!“

II.

„Gdy nas polak w zadek lechce,
Bić się nie opłaca...
Nikt już z nami gadać nie chce,
Każdy się odwraca.
Choć się nasz o sojusz stara,
Każdy od nas stroi;
Więc przychodźcie, zrobim zara
Zawieszenie broni!“

III.

„W Moskwie mamy już zamęty
Lud się na nas burzy,
A ta wojna, czort przeklęty!
Tak się jakoś dłuży...
Chleba niema skąd już zbierać,
Armat brak i koni,
Więc najwyższy czas zawierać
Zawieszenie broni“.

IV.

Szachru, szachru szachrowali,
Aż wycyganili
I ochoczo podpisali
Zaraz w pierwszej chwili.
Lecz nie trzeba się rozgrzeszać.
Niechta pokój kapie.
My nie będziem broni wieszając,
Jeno trzymać w łapie.

B. S.

T C H O R Z.

Na nutę: „Niedaleko od Krakowa“.

Dzisiaj już powiedzieć mogę wam:
nerwy bardzo delikatne mam.
Krew zobaczę, choćby z nosa — to
zaraz robi mi się strasznie mdło.

Ząb dentysta mi wrywał raz,
tom ze strachu aż na sufit lał.
Kiedy matka zaś rodziła mnie,
to krzyczałem, że napowrót chcę.

Gdy na wojnę cały naród szedł,
wnet spociłem się od a do zet.
A gdy tylko słyhać odgłos kul,
zaraz mówią, że śmierdzą, jak Sruł.

B A R T E K - O C H O T N I K.

Idzie Bartek, idzie, kosa w garści błyska;
setny on gospodarz, patrzyła się ludziska!
Oj, w drogę mi nie włączcie,
bo zdzielię, że wciornaście...
Jam pan tu sam u siebie,
jak Bóg w niebie.

Idzie Bartek, idzie, zboże mu się kłoni:
nie daj-że mnie, Bartku, zbierać wrogiej dłoni.
Oj, nie dam, ziemio żyzna,
boś matka i Ojczyzna!
Jam pan tu sam u siebie,
jak Bóg w niebie.

Idzie Bartek, idzie, gada jemu pole:
nie daj-że mnie, Bartku, wrogowi w niewolę.
Oj, krwią cię swą napoję,
a nie dam, boś ty moje.
Jam pan tu sam u siebie,
jak Bóg w niebie.

M A D E L O N ¹⁾.

— Czy wiecie chłopcy kto to była Madelon? Nie? No, to wam opowiem.

Madelon znaczy po naszymu: Magdzia, Magdusia, Magduleńka.

Na wazutkiej ale za to brudnej uliczce Mouffettard, czy też innej w Paryżu, tak samo śmierdzącej, gdzie gniją kupy skorupki od jaj i raków, głąby i liście od jarzyn, które sklepikarze gotują lub smażą na zjełczalej oliwie, sprzedając już gotowe do zjedzenia ubogim mieszkańcom tej dzielnicy; gdzie włóczą się codziennie kieszonkowi złodzieje, a nocą gorsi jeszcze „apasze” — mieszkał sobie węglarz z żoną i córką. Pani węglarzowa szeroka była jak piec, niewiadomo z czego, boć każdy wie, że w tej dzielnicy ludzie pasztetów ani bażantów nie jadają. Chyba jeno z onego nieustannego śwedu przujących się tłuszczów, którymi zioną zaułek.

Szeroka i krwista baba ma, wiadomo, ciężką rękę. Taka to ręka spadała przynajmniej raz na dobę na głowę, nos i kark zacnego ojca Mathieu. Tak się zwał węglarz.

Człowiek pracujący całe życie w tak ponurym i czarnym interesie, jakim jest węgiel, nie może być wesoły i czarno patrzeć musi na świat. To też ojca Mathieu gryzła melancholija i po dziennych trudach lubił ją zapijać absyntem w narożnej gargocie czyli knajpie. Utyskiwał tam wraz z towarzyszami, niezadowolonymi jak on ze świata, na rząd, drożyznę, podatki, a w końcu wszyscy kupą psy wieszali na swoich babach, prawdziwych djablicach. Gdy wreszcie ojciec Mathieu około północy niepewnym krokiem wracał do domu, matka Mathieu puszczała w ruch, już od samych drzwi, swą zylastą prawicę i inne naczynia domowe.

Przed wojną, gdy świat pokojowo był usposobiony, ojciec Mathieu nie zważał na owe ciosy. Skuliwszy głowę w ramiona, zataczając się, wlaził pod kołdrę. Lecz gdy wybuchła wojna, a z nią wzmógł się animusz wojenny do tyła, że nawet koty na dachach gorącej wydrapywać sobie jęły ślepia — ojciec Mathieu wyobraził sobie, że jest conajmniej generałem, a jego połowica twierdzą, którą należy zrównać z ziemią. Od tej pory istne piekło nastąpiło w pokoju i kuchni państwa Mathieu, a wojna domowa wylewała się czasem aż na asfalt podwórka

ku uciesze sąsiadów. A stało się to poraz pierwszy wtedy, gdy matka Mathieu, wyczerpawszy już wszystkie pieśczołliwe nazwy, którymi obdarzała swego małżonka, jak: paskarzu, hyclu, zbójcu — natarła na niego z impetem szwadronu kawalerji, krzycząc z furją: — Ty pruska świnió.

Tego już było nadto ojcu Mathieu, który pamiętał oblężenie Paryża w r. 1870, a i teraz poznał, co to za ścierwo prusak. I nastąpiła między węglarzem i jego żoną bitwa, jakiej zaułek nie pamiętał, a z której wyszli oboje posiniaczeni i krwią zrani.

Nie mogła na te awantury patrzeć Madelon.

Miała wtedy lat szesnaście i była — ot, jak wszystkie bez mała dziewczuchy w jej wieku: świeża, biała, rumiana, cienka w pasie, z czarnemi lubiła oczami, czarnym warkoczem wiecznie roztrzepanym, z zębami jak cukier i wargami czerwonemi, co się zawsze śmiały. Aż dziw brał, skąd się takie to miłe i zdrowe wylęło w śmierdzącym zaułku?

— Maman, papal — prosiła wtedy — dosyć już, dosyć!

Ale nie pomagało to nic, jeszcze nieraz sama oberwała. Uciekała wtedy na miasto patrzeć na żołnierzy, idących na front. A strasznie lubiła tych żołnierzyków francuskich, tak wesoło maszerujących ku obronie ojczyzny i gdyby miała miliony, wydałaby je wszystkie na papierosy i czekoladę dla nich.

Ale nie miała nic.

Któregoś dnia, niosąc ch'eb do domu zastała przed drzwiami istne piekło. Ojciec z matką wadzili się za łby po całym podwórku, a sąsiedzi się śmieli. Niewiele myśląc, chwyciła Madelon wiadro pełne wody i chlusiła je na rodziców. Rozlecieli się na dwie strony, ale Madelon za karę zamknięta została w drewnianym składziku od węgla na dwadzieścia cztery godzin o chlebie i wodzie. Gdy nazajutrz rano ojciec Mathieu poszedł ją wypuścić z więzienia, znalazł wyważoną w ścianie deskę, a skład pusty. Na bryle węgla leżała kartka na której wyczytał:

„Dość mi już tego. Idę na wojnę. Wolę patrzeć, jak nasi żołnierze tłuką szwabów, niż jak wy się bijecie. Madelon”.

I już jej odtąd nikt w domu nie widział.

(D. e. n.)

PO NAJŚCIU BOLSZEVIKÓW.

(Autentyczne).

— Nie macie, matko, jaj?

— A gdzieżby ja miała, panoczku! Bolszewiki byli, męża zabrali, syna zabrali, wszystko zżarli, nawet Berezynę wypili.

NA NOWYM ŚWIECIE
W WARSZAWIE.

— Józek, widzisz tego sakramenckiego eleganta?

— E, ten? To znany rycerz kresowy.

— Ale, a ja go nigdy na kresach nie spotkałem.

— Za to zastaniesz go codziennie trzy razy w „Kresach” na Nowym Świecie.

¹⁾ Wymawia się Madelą, z akcentem na ą.

JĘZYK SŁUŻBOWY.

— Kapral, a wy gdzie się z sekcją wybieracie?

— Melduję posłusznie panu porucznikowi, pan doktor bataljonowy kazał ludzi przyprowadzić żeby im zafasować cholery.

U NAUCZYCIELA ŚPIEWU.

Do nauczyciela śpiewu zgłasza się okazały chłop. Dwa metry wzdłuż, metr wszerz. Nauczyciel próbuje, jaki głos ma nowy uczeń. Chłopisko śpiewa co gardła starczy, ale jakoś nie idzie.

Wreszcie nauczyciel z przekąsem pyta:

— Jaki głos posiadasz pan, pańskim zdaniem.

— Baryton! — odpowiada z dumą.

Na to nauczyciel pokiwał głową i mówi:

— No, bary to pan masz, ale z tonem jest gorzej.

CO MOWI ŁAZIK?

Podobno nas mają puszczać do domu. Niektóre to się już tak rwą do tego, że w koszarach usiedzieć nie mogą.

Ale spotykam wczoraj Antka Cwaniaka, z którym kiedyś bez omyłkę bruderszaft piłem i tak mi

wziął sprawy nasze malować, że muszę wam, moje kochane, całą jego prelekcję powtórzyć.

— Byłem — powiada — bez czterech lat w Rosji, a teraz, jakem wrócił, narodu nie poznaję. Powiadają, że dziś mamy w Polsce wolność, ale co to za wolność... Boże odpuść!

Mieszkałem ci dawniej w Warszawie, we własnej posesji, zara kiele trzeciego mostu,

czwarty krzak na lewo, zielone firanki... Drzwiów tam coprawda nie wstawiono, więc lokal był trocha cugowy, a że i sufitu brakło, bo fuszer budowniczy o tej wygodzie przepomniał, to jak deszcz lał, szprycowało ci, bracie, na łeb, że i straż ogniowa lepiejby nie umiała... Ale, zresztą, mieszkanie w upał ciepłe, w dzień widne, w pogodę suche, a głównie to, że nie bardzo drogie, bo i bez ochrony lokatorów żadnego gospodarza na oczy nie widziałem i żaden rządca także o mendelek nie pytał.

Czasem ino zabłąkał się tamuj jaki gęsi ogier z rataja... To mu się zęby w ceferblacie porachowało i miał dosyć. Więcej się nie czepiał. Ale najczęściej i tyła kłopotu nie było, bo przeważnie trafiał się swój człowiek, jenteres rozumiejący. Toś go do

restauracji zaprosił — jeden, drugi kilonek pieprznej, potem co gorącego... Jest?... Niema?... Szkło od lampy?... Dobra, wszystko jedno, niech będzie.

W trymiga schlał się Wańka na zielono i nabożeństwo do świętego Fiksatuara odprawiał.

To jak sobie już ćwak zalał, mógł go razem z szablikiem i spluwą do kantu odstawić, kotletem z siwą brodą poczęstować, a jeszczeby prawej ręki od lewego ucha nie odróżnił.

Morowe ci byli te prawosławne caszy. Doliniarz z policajem sztabe trzymał, razem na robote chodzili i razem zalewali robaka. Za 12 i pół kop. miał herbacę z muzyką, a ruskie szampańskie mógł butem doić.

Nie to, co teraz. Te polskie policaje żadnego fasonu nie mają. Każdy grafa ci udaje, porządnemu kanciarzowi nawet łapy nie zafunduje, a jak się trafi nawet kiedy morus z naszej partji, to konspirować musi, jakby socjalistą był, albo inszym domokradą.

Bez to już i dawnej zabawy niema. Za byle co człowieka przymkna, a weńdziesz bez łucik nieproszony do znajomego, zatkasz babie gębę gałganem, żeby se gardła nie darła, to cię mogą, jak nic, pozbawić praw szczególnych i jeszcze na dokładkę rozstrzelać.

To to taka ma być swoboda? To taka ma być wolna, nieprzymuszona Polska?

Ale poczekaj — mówi dalej Antek — teraz niedługo wszystko się poprawi. Pokój się wyrugał więc zara was zdemobilizują i z całego tego wojska ino okrucy zostaną. To mnie powiedział jeden Dymitr, co dawniej w wydziale śledczym za pisarza był, a obecnie jest w Warszawie w poniedziałki, środy i piątki tajnym ambasadorem Lenina, a we wtorki, czwartki i soboty półoficjalnym postem gen. Wrangla — że niech się tylko Polska rozbroi, zara tu albo Trockiego z tarczą Dawida, albo Denikina z dwugłowym orłem przyślą i porządek zrobią. Jak będzie trzeba, to się nawet ze sobą pokumają: sam Jewłogij Trockiego przenicuje i zgodę u nich robi. Tymczasem jeszcze się tam one ze sobą tarmoszą, ale jeśli bolszewiki carskim, ani też carskie bolszewikom rady nie dadzą, to się kupą do polaków zaborą, bo już nie mogą patrzeć na poniewierkę warszawskich cwaniaków, z którymi dawniej przecie nieraz bruderszaft pili.

A teraz bywaj zdrow, trzymaj się ciepło i krzycz, żeby was jaknajprędzej do domu puszczały, bo mnie już strasznie tęskno do dawnych, dobrych czasów.

NA KWATERZE W KOZIKISZKACH.

W Kozikiszkach za Lidą na kwaterze trzech panów debatuje nad mapą.

— Julek, a gdzie to my jesteśmy?

— A no tu.

— A gdzie ta linja skurczona, co to o niej tyle pisali?

— Ano widzisz rozkurczyła się i zwiśla.

Z KSIĘGI PRZYŚLÓW ŁAZIKOWSKICH.

Kochaj bolszewika — jak Lloyd - George irlandczyka.

OGŁOSZENIA Z ROSYPANEJ SZPALTY.

Biorę do sztukowania żydowską młodzież akademicką.

Wezmę na pensjonat karaluchy, pluskwy, prusaki i inne robactwo.

Proszek perski „Eureka” tępi doszczętnie ruchliwych agentów ogłoszeniowych i asekuracyjnych.

Mam stałe i korzystne zajęcie dla mało używanych łóżek z materacami sprężynowymi.

Do sypialni w stylu Ludwika poszukuje się wołu roboczego.

Z R O Z M O W T E L E F O N E R A .

W cukierni na Gęsiej jest wielkie poruszenie z powodu bliskiego zakończenia wojny.

Telefoner, jako służący w taborach, uważany jest za znawcę spraw militarnych.

Pyta go Kuba Kurcyszwanec:

— Telefoner. Ty powiedz mnie, co to jest wogóle wojna?

Telefoner na to:

— Ja tobie opowiem jedne historie. Raz w szabas

ja sobie poszedłem na spacer za miasto z moim kolegą Pistoletem. To był szliczny dzień. Słońce sobie figlowało na niebie. Pistaszki szpiwały, a żabki sobie skakały po zielonej trawce. To ja jego mówię: Ty chcesz, Izydor zarobić 100 marek odrazu?

— Ojej!

— To ty zjedz żabę.

Izydor sze namyślał i zjadł ten cymes.

Ja byłem zły, co muszę jego dacz 100 marek, ale sze śmiałem, co on zjadł żabę.

— Ował co za sztuka zjeszcz żabę.

Un sze rozgniwał i mówi:

— Jak ty mówisz, co to nie sztuka, to ja tobie dam 100 marek, jak ty zjesz żabę.

Ja pomiszałem, co jak zjem żabę, to przecie nic nie zapłacę ani grosza; złapałem i zjadłem.

Potem my idzemy sobie dalej i trzymamy sze za brzuchy.

— Oj, Izydor, poco nam był ten interes. Ty zjadłesz żabę, ja zjadłem żabę...

Żaden nic nie zarobił i mamy nieprzyjemne szcziskanie.

Teraz wiesz, Kuba, co to jest wojna?

*

Tamże Telefoner opowiada o bojowych swych przygodach.

— Uj, raz to ja sze biłem z bolszewikiem aż strach!

Jak un do mnie, to ja od niego. Jak un na mnie, to ja pod niego. Oj, to on by dostał, gdybym ja zaraz sze nie schował.

*

U Telefonera odbywa się uroczystość obrzezania pierwородnego syna.

Z racji tego święta zaprosił swych kolegów

z dywizjonu i sierżanta szefa. W czasie kolacji zwierza się Telefoner z kłopotu, jaki ma z meldowaniem syna.

— Panie szerynt, co ja mam z nim zrobic?

Jak ja jemu zamelduje wcześniej, to będzie gorzej jak un pójdzie do wojska. Jak — później, to znów zle do ślubu. A sierżant:

— Głupi jesteś. Zamelduj go na czas.

— Uj, to to tak można?

*

— Telefoner, mówi, Kuba Kurcyszwanec, ja jestem ogromnie chory. Ciągłe mnie szczyska w dołku i latam do jedne miejsce.

— Co tobie jest?

— Doktor mówi, co katar w kiszki.

— Katar? Ja tobie dam dobre lekarstwo: ty łykaj chustki do nosa.

*

— A ty, Telefoner, co tu u nas w koszarach porabiasz? Wszak wojna się kończy i już cię odpuścili do cywila. Czegóż jeszcze chcesz?

— Jo wiem, że już blisko jest pokój, to przyszedłem zapitać, może państwo mają co ze starzyzny: jakie używane szrapnelów, może co z garderoby lub ze starych armat, a może ciapków?

*

— Telefoner, co powinien zrobić, artylerzysta gdy zajedzie na pozycję?

— On potrzebuje zajechać tyłem z końmi do nieprzyjaciela.

— Dobrze; a co później?

— On potrzebuje armatę nabić.

— Coraz lepiej; następnie?

— Następnie to on potrzebuje dobrze na wroga wycelować.

— Świetnie. A w końcu?

— W końcu to on potrzebuje kogo poprosić żeby z te armate wystrzelił.

*

— Powiedz Kuba, co to jest:

Każdy człowiek to mieć musi, stoi w nocy pod łóżko i zaczyna sze na „n”.

— Uj, Telefoner, to ty jesteś szwinial

— Co szwinia, ty głupi. To jest buty.

— A dlaczego sze zaczyna na „n”?

— Własnie, to jest całe zagadke...

*

Telefoner, czy ty kupisz milionówkę?

— Co nie mam kupicz. Przy moje szczęscze (tfy, tfy) do gry, to ja muszę wigracz. Ty słuchaj, Kurcyszwanec, te historie.

Raz mnie sze szniło dwie cyfry 7 i 9. I co ty powisz? wigrzał na loterje numer 72.

— No, ale gdzie masz z 7 i 9 numer 72?

— Uj, ty frajer. Czy jak ja rachuje, to 7 razy 9 musi bić zaraz 63? To czy ja nie wigram na milionówkę?

PRZEDWOJENNE ZAJĘCIA MINISTRÓW SOWIECKICH.

Komisarz wojny.

Komisarz spraw wewnętrznych.

Komisarz skarbu

Komisarz zdrowia publicznego.

Komisarz spraw zagranicznych.

Komisarz przemysłu i handlu.